

Henkilökohtaisen avun kokonaiskustannukset kasvoivat yli odotusten

Vaikeavammaisille tarkoitetun henkilökohtaisen avun saajien määrä kasvoi neljässä vuodessa 8 000 asiakkaalla, eli 150 prosenttia. Vuonna 2012 asiakkaita oli jo 13 500.

Asiakasmäärää on lisännyt vuoden 2009 lakimuutos, joka pyrki parantamaan vammaisen henkilön edellytyksiä elää itsenäistä elämää ja poistamaan vammaisuuden aiheuttamia haittoja. Uusi laki määritteli henkilökohtaisen avun vaikeavammaisten subjektiiviseksi oikeudeksi. Lain tavoitteiden mukaisesti henkilökohtaista apua on myönnetty entistä enemmän harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitoon.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos on tutkinut lakimuutoksen vaikutuksia henkilökohtaisen avun asiakasmääriin ja kustannuksiin. Henkilökohtaista apua tarjotaan nyt yhä vanhemmille asiakkaille. Yli 65-vuotiaiden osuus on kasvanut selvästi; heitä oli 23 prosenttia vuonna 2011. Samalla asiakkaiden keski-ikä on noussut 52 vuoteen vuonna 2011. Uudet kriteerit näyttäisivätkin lisänneet asiakkuuksia erityisesti vanhusväestössä.

Uuden lain myötä henkilökohtaisen avun keskimääräinen tarjottu tuntimäärä on laskenut, kertoo THL:n tutkimus. Tulos kielii, että apua vähemmän tarvitsevia asiakkaita on tullut palvelun piiriin. Yli 70 prosentille asiakkaista olikin myönnetty henkilökohtaista apua korkeintaan 20 tuntia viikossa ja vain 10 prosentille yli 40 tuntia viikossa.

Keskimääräiset kustannukset asiakasta kohden ovat laskeneet tuntimäärän pienentyessä. Tämä ei ole vähentänyt kokonaiskustannuksia, koska asiakasmäärät ovat samalla kasvaneet rajusti. Tutkimuksen mukaan kokonaiskustannukset ovat nousseet Suomessa lakiuudistuksen seurauksena 39 miljoonaa euroa vuodesta 2008 vuoteen 2011. Tämä ylittää selvästi hallituksen esityksessä 166/2008 esitetyn arvion, joka oli 25 miljoonaa euroa.

Hallituksen esityksessä lakimuutokseksi arvioitiin, että uusien kriteerien mukaisia asiakkaita olisi noin 6000. Tutkimuksen mukaan uusia asiakkaita on selvästi enemmän. Jatkossa tarvitaan tutkittua tietoa henkilökohtaisen avun vaikuttavuudesta - miten asiakkaat kokevat palvelun ja miten se vaikuttaa heidän elämänlaatuunsa.

Antti Väisänen

tutkija

CHESS-yksikkö

etunimi.sukunimi@thl.fi

(Kuvaaja: Maarit Kytöharju)

Lisää tietoa:

Väisänen A, Linnosmaa I, Nurmi-Koikkalainen P, Eskelinen J, (2013): Tutkimus vuoden 2009 vammaispalvelulain muutosten vaikutuksista asiakasmääriin ja kustannuksiin, THL 2013 (painossa).